

Kardinál šedý (*Paroaria coronata*) a jeho chov

RNDr. Jan Misík, Ph.D.

Charakteristika a biologie druhu

Kardinál šedý patří mezi středně velké pěvce Jižní Ameriky. Dříve byl taxonomicky veden v čeledi strnadovitých (*Emberizidae*), nyní byl nově přeřazen do čeledi tangarovitých (*Thraupidae*). Dosahuje velikosti 18 až 20 cm a hmotnosti okolo 30 g. Obývá tropické a subtropické oblasti severní Argentiny, Bolívie, Brazílie, Parguaye a Uruguaye. Byl však vysazen i v jiných oblastech, např. na Hawai či Puerto Ricu. Šíření ve volné přírodě a úspěšné hnízdění kardinálů uprchlých ze zajetí bylo zaznamenáno také v Japonsku a kardinál šedý zde byl zařazen na seznam introdukovaných druhů. Ve své vlasti se nejčastěji vyskytuje v suchých křovinatých oblastech, řídkých lesích, ale i v prostředí změněném lidskou činností, jako jsou vytěžené lesy, parky a zahrady na předměstích. Nepatří mezi výrazněji ohrožené druhy. Žije nejčastěji v párech či v malých rodinných skupinách, ve kterých jsou ptáci mezi sebou v neustálém hlasovém kontaktu. Potravu tvořenou převážně semeny a hmyzem hledají ve spodních partiích porostu či nejčastěji přímo na zemi. Rozlišení pohlaví je obtížné, neboť samci i samice vypadají téměř shodně. Také zpěv není rozlišujícím znakem, protože zpívají i samice, většinou však méně intenzivně než samci. V oblasti původního výskytu připadá doba hnízdění na podzimní období – říjen až listopad. Páry často nepřerušují kontakt ani mimo období hnízdění. Snůška čítá nejčastěji 2 až 5 světle zbarvených vajec s olivovými skvrnkami a hnědými znaky. Mláďata se líhnou za 10 až 14 dní, určit přesný termín líhnutí může být obtížné, neboť samice může začít inkubovat po snesení prvního, ale zřejmě také až posledního vejce. Mláďata jsou krmena zpravidla pouze hmyzem a na hnízdě zůstávají přibližně 14 dní. Po opuštění hnízda jsou dokrmována samcem po dobu dalších dvou až tří týdnů. Záznamy o délce života ve volné přírodě nejsou známy, v zajetí se běžně dožívá i více než patnácti let.

Chovný pár kardinála šedého, uprostřed mládě ve věku 6 měsíců.

Zkušenosti z chovu ve smíšené voliérie

Kardinály šedé chovám od dubna do listopadu v prostorné společenské zahradní voliérie (12x3x2 m, dřev), která slouží především k dekoračním účelům. Nejedná se tedy o klasický způsob chovu ve voliérách menších rozměrů, ve kterých bývají chovány jednotlivé páry za účelem odchovu. Takový způsob chovu je jistě efektivní a zaručuje hnízdícím ptákům dostatečný klid a splnění individuálních požadavků. Nicméně, i ve společenské voliérie dosahují odchovů bez komplikací. Spolu s kardinály obývá voliéru pár bažantů pavích šedých, koroptví fokienských, holubů chocholatých, pár kanárů a kubánek malých a dále několik párů zebříček, rýžovníků šedých a astrildů rákosních. Všechny zmíněné druhy zde úspěšně hnízdí, aniž by docházelo k šarvátkám s kardinály. Pouze v době hnízdění odhání kardinálové z těsné blízkosti hnízda holuby chocholaté krátkým kontaktním výpadem, drobné astrildy nechávají bez povšimnutí i v blízkosti hnízda a také nijak negativně nezasahují do průběhu hnízdění ostatních ptáků. V literatuře často není doporučováno chovat společně s kardinály ptáky, kteří mají na těle červenou barvu, což může u kardinálů vyvolat agresivní chování. Tato zkušenost se v mém chovu nepotvrdila, je však nutné zdůraznit, že chovná voliéra skýtá všem ptákům dostatek prostoru a proto může být v kleci menších rozměrů situace zcela odlišná.

Problém číslo jedna v chovu kardinála šedého vidím ve správném určení pohlaví a sestavení chovného páru. První pár kardinálů šedých jsem zakoupil jako jednoleté ptáky, v jarním období, kdy už u předchozího majitele započali se stavbou hnízda. Po umístění do nového prostředí v několika dnech ptáci pokračovali ve stavbě hnízda a vše nasvědčovalo tomu, že brzy zahrnídčí. Oba ptáci se vzhledově nijak nelišili, jen domnělá samice byla ve srovnání se samcem mírně načepýřená a působila tedy mohutnějším dojmem. Pravidelně jsem poté pozoroval páření, které probíhalo typickým způsobem na zemi. Po několika dnech samice trávila mnoho času sezením na hnízdě. Snůška se však v hnízdě nikdy neobjevila. Popsané chování vydrželo po celou chovnou sezonu. Domníval jsem se, že je samice neplodná, např. po prodělané salmonelové infekci. Po skončení hnízdního období se však chování páru změnilo. Oba ptáci k sobě začali být značně agresivní, často se napadli a oba intenzivně zpívali při vzájemném kontaktu. Po společném přezimování jsem opět v dubnu umístil oba ptáky do zahradní voliéry, kde agresivita opět ustoupila, typický zpěv obou při těsném kontaktu ale přetrvával. Zhruba za měsíc jsem zakoupil samici s testem DNA a umístil ji do voliéry. Oba ptáci se jí začali intenzivně dvořit, proto jsem ihned odchytit „původní“ samici a přemístil ji do jiné voliéry. Zbylý samec se poté nové samici téměř přestal dvořit a choval se spíše odtažitě až mírně agresivně. Nicméně, za několik dní po zakoupení nové samice již byla v hnízdě snůška tří vajec, z nichž nově sestavený pár odchoval bez problémů dvě mláďata a ihned následovalo druhé hnízdění. Nyní jsem si již byl jistý, že původní pár sestával ze dvou samců. S obdobnými případy, kdy pár utvoří ptáci stejného pohlaví, se setkáváme poměrně často. Téměř vždy se jedná o vynucený stav – ptáci prostě nemají k dispozici partnera opačného pohlaví, vytvoří tedy pár stejného pohlaví. Jeden z ptáků poté často přijímá roli a typické chování jednoho pohlaví. Pokud se navíc jedná o ptáky, u kterých se pohlaví vzhledově neliší, může to chovateli značně zamotat hlavu.

Po této zkušenosti považuji za hlavní znak, podle kterého lze pohlaví kardinálů určit, typické chování při kontaktu dvou jedinců. Při přiblížení dvou samců oba proti sobě krátce a hlasitě zazpívají, což je doprovázeno typickým pohybem těla ve vertikální linii a případně zakončeno krátkou potyčkou zobáky. Přiblíží-li se tímto způsobem samec k samici, ta mu většinou takto neodpoví. Rozdíly ve zbarvení nebo velikosti hlavy nejsou mnohdy vůbec patrné. Jedinou zaručenou metodou pak zůstává endoskopie či analýza DNA. Již jsem se však jednou setkal s mylným určením pohlaví na základě vyšetření DNA, zřejmě se jednalo o záměnu vzorků v

laboratoři. Vyšetření pomocí endoskopie s sebou zase nese rizika spojená s anestezií, neboť se jedná o invazivní vyšetření.

Další problém může přinést období krmení mláďat, neboť je nutné ptákům předkládat hmyz. Při prvním odchovu jsem propásl líhnutí a objevil poté v hníždě dvě mláďata ve stáří dvou až tří dnů. Mláďata ovšem toto mé „zaspání“ v pořádku přečkala, jednak v prvních dnech po vylíhnutí ještě tráví žloutkový váček a tak není potřeba živého hmyzu tak velká a rodiče ji zřejmě byli schopni pokrýt sběrem hmyzu na keřích v prostoru voliéry. Ihned jsem tedy začal předkládat hmyz, vždy několik kusů menších nymf švába šedého (*Nauphoeta cinerea*) a nymfy cvrčků. Smýkaný hmyz jsem při prvním hníždění v květnu nepodával, neboť nymfy lučních sarančí a kobylek ještě nebyly v tomto období dostatečně vzrostlé a tudíž byl jejich lov neefektivní. Osobně považuji za výhodné uchovávat krmný hmyz v mrazničce a podávat jej ptákům po rozmrazení– nehrozí tak útek hmyzu z voliéry a odpadá problém péče o krmný hmyz. Hmyz jsem podával vždy ráno před odchodem do zaměstnání a poté několikrát odpoledne po návratu z práce. Postupně jsem předkládal stále větší exempláře hmyzu, po několika dnech již rodiče bez problému zpracovali a předložili mláďatům i dospělého švába šedého (cca 2,5 cm).

Mláďata dobře prospívala a velmi rychle rostla, zhruba ve dvou týdnech stáří opustila hnízdo. Jak už to bývá, období výletu mláďat se krylo s obdobím přechodného ochlazení a zhoršení počasí, doprovázeného deštěm, který trval téměř celý den. Mláďata navíc trávila veškerý čas na zemi nebo v keřích v nezastřešené části voliéry, takže jsem se obával, že prochladnou a uhynou. Na noc jsem tedy promočená mláďata odchytil, provedl umělé nakrmení a umístil je v papírové krabici do domu. Druhý den ráno jsem mláďata opět vypustil do voliéry a v péči pokračovali rodiče. Poté jsem ještě několik nocí mláďata přemísťoval na noc do domu, dokud nedošlo ke stabilizaci počasí. Při následujícím hníždění došlo opět k teplotnímu výkyvu. Tentokrát jsem ale mláďata neodchytil a jedno na následky podchlazení bohužel uhynulo.

Mláďata z prvního hníždění jsem ponechal ve voliéře s rodiči i v průběhu následujícího hníždění, aniž by došlo k šarvátkám s opět hnízdícími rodiči. Mláďata byla občas dokrmována samcem, zatímco samice již inkubovala další snůšku.

Dle vývoje počasí umísťuji kardinály do zimoviště většinou v průběhu měsíce listopadu. V loňském roce se mi však nepodařilo odchytil všechny ptáky včas a jedno z mláďat zůstalo ve voliéře v době, kdy došlo na konci listopadu k výraznému poklesu teploty. Než se mi jej podařilo odchytil, strávilo mládě ve voliéře bez vnitřního prostoru dva až tři dny, kdy teplota v noci klesala až k -10 °C. Mladý kardinál však tento výkyv přečkal bez problému, a i v mrazivém počasí byl aktivní a prozpěvoval v zasněžených keřích voliéry. Jakmile se mi ho podařilo odchytil, putoval do zimoviště, kde jsou kardinálové zhruba do dubna při teplotě 0 až 10 °C.

Závěrem bych rád podotkl, že chovatelské zkušenosti jsou vždy individuální a někdo může mít postřehy z chovu zcela opačné. Nicméně, z vlastní zkušenosti mohu kardinála šedého doporučit i jako součást pestré smíšené voliéry, kde je podle mých zkušeností možné dosáhnout úspěšného odchovu. Jedná se o velmi atraktivní ptáky, nejen vzhledem, ale i životními projevy a chováním. Při dodržení několika základních pravidel pak nečiní chov kardinála šedého větší obtíže.